

ENTREACTE

L'alarma del mòbil acabava d'indicar-me que eren quarts de nou del vespre. Durant uns segons me'l vaig quedar mirant com si fos la primera vegada que l'oís, sense recordar per uns instants que vaig ser jo mateixa la que va programar-lo perquè m'avisés quan toqués prendre el Sintrom. Quina bajanada! Havia de rebuscar entre el centenar de coses inútils que tenia als fons de la bossa de mà per a trobar la pastilleta, vana excusa perquè realment no tenia ganes de fer-ho, tot i que sabia de l'importància de no deixar cap toma sota el risc de tornar a començar el calvari de metges i sales d'espera plenes de gent que, com jo, depeníem d'una minúscula pastilla per anar tirant.

En aquells moments reconec que ni tenia ganes de buscar-la ni em venia bé. No feia pas gaire que la meva germana i el seu marit s'havien acomiadat amb quatre paraules: "*Fins demà, fes bondat i que descansis bé*", i m'havia quedat sola en aquella sala freda del tanatori mentre el meu marit també s'excusava per anar a acompanyar-los fins la porta.

"*Tranquil, no tingues pressa per a tornar*", vaig pensar jo, i suposo que va sortir-me també dels llavis, perquè em va mirar amb ulls peneditos però, sense dir-me ni ase ni bèstia va marxar rera ells.

Al final m'he quedat sola, tal com volia. De negre rigorós tant el vestit com els ulls (suposo que se'm ha corregut el rimmel després de tantes hores de tenir-lo posat), rebregant un mocador del meu marit, que me'l va deixar no sé en quin moment, vetllant les despulles de la meva mare. Encara no m'acostumo a aquest silenci després d'haver passant hores aguantant de tot: centenars de boques fent-me petons, plors, paraules de consol, copets a l'esquena, abraçades asfixiants, i el pitjor de tot, quan menys ens ho esperàvem ... la premsa!

No puc entendre com els han deixat entrar! Un velatori no hauria de ser una cosa íntima? Doncs que carai fan? Han passat aquesta tarda totes les cadenes de televisió que han volgut, els companys de la premsa escrita i, suposo que aprofitant l'avinentsa, xafarderes que no coneixien la meva mare més que de veure-la al teatre, les que hi han anat alguna vegada, o les que l'han conegut mitjançant les revistes que solen fullejar mentre esperen torn a les perruqueries del seu barri.

Encara no sé com he pogut mantenir-me prou bé per a donar resposta a totes les preguntes que m'han arribat a fer. Tampoc entenc aquest enrenou si ja es sabia que la mare feia temps que estava molt malalta i ells mateixos havien anat fent reportatges sobre la seva vida i el seu passat durant les darreres setmanes, així que, hores d'ara poca cosa més els podia oferir. La gent entrava i sortia constantment, no sé perquè em venen ara al cap les paraules que em va dir una dona, que no recordo ara qui és, o potser ni tant sols la conec, que quan va sortir de la sala on la mare estava de cos present, va exclamar, mirant-me: *"que maca que està, no sembla pas morta, ans al contrari, sembla que dormi!"* I sí, he de reconèixer que els maquilladors l'han deixat molt bé.

Mentre espero que torni el meu marit entro a fer-te una darrera ullada. M'agradaria tenir una cigarreta entre els dits, la veritat es que estic una mica nerviosa. No és que els morts m'impressionin, no, jo ja n'he vist masses al llarg de la meva vida. El que m'impressiona és veure't tan callada, tu que no paraves de xerrar. Avanço poc a poc entre la quantitat de flors i corones que omplen la sala. Cintes de tots els colors amb dedicatòries pòstumes, llaços grossos que emboliquen rams amb flors de tota mena, tot i que la gran majoria són de roses blanques, les preferides de la mare. Per un moment l'olor penetrant m'atordeix una mica, però poc a poc m'hi estic acostumant. Mentre deixo lliscar els dits per damunt dels pètals perfumats no deixo de pensar la llàstima que em fan aquestes flors perquè demà estaran pansides.

La mare dorm com un soc. No arribarà a pansir-se mai entre quatre parets ja que la seva darrera voluntat era que la cremessin i que llencéssim les seves cendres al mar. Dorm un somni etern i quan la miro de prop sembla que tingui dolços sons, potser fins i tot ja ha conegut la seva estrella!. Li han posat una mica de color a la cara, un bri d'ombra als ulls, i una brillantor rosa suau recobreix els seus llavis, ara tancats. L'han vestit de blanc, amb el coll d'encaix, un model molt semblant al que recordo que havia vist en les fotografies del dia del seu casament.

Mira per on, ara em venen ganes de riure encara que ni estic en el lloc adequat ni és el moment adient però es que recordo mare, que quan ens explicaves a la meva germana i a mi el dia del teu casament, t'agradava fer-ho com tu sabies: teatralment. Assegudes les dues en aquell sofà tant gran que teníem, de color vermell, caminant menjador amunt i avall, anaves gesticulant amb els braços i modulant la veu explicant-nos amb tota mena de detalls totes les anècdotes que poden succeir quan es casen una actriu i un empresari prou important. Segur que no hi va faltar ningú! I la lluna de mel.... Saps que ens ho vas explicar com una vintena de vegades? *"Dos mesos junts recorrent el món, sabeu què és això?"*. Llavors anaves a buscar una caixa gran de llautó que tenies i l'obries davant nostre parsimoniosament. Com si es tractés de la caixa de Pandora anaven sortint des de postals fins a recordatoris, caixes de llumins amb els noms dels hotels, una pedra petita robada d'una piràmide d'Egipte, un tros de fusta que us van vendre dient que era de la Santa Creu, un fòssil que vàreu trobar a Cancún, clauers, encenedors, factures de restaurants, bars i cafès i de fotografies... a milers. Ens faltaven mans i temps per tafanejar, les tres alhora, tots aquells records i vells papers.

Compte mare, t'ha caigut un tros de lliri al damunt del vestit, deixa que te'l tregui que encara et tacarà! Passo els dits per damunt teu, tot seguint el teu cos i m'aturo un instant per acariciar-te les mans. Que fredes que estan!. Recordes quan anàvem a esquiar? La tata plorava perquè deia que se li congelaven els dits i mentre els agafaves un per un, els hi feies un petó i bufaves per sobre perquè entressin en calor. Ens estimaves tant!

La primera crítica bona et va venir arrel de la interpretació de la Paula, una noia ingènua i alegre, protagonista de l'obra "Tres sombreros de copa" que es va fer al "Teatre Español" de Madrid, recordes? Va ser un dels teus primers papers, i encara que debutaves molt jove, el rol semblava escrit expressament per a tu. Més endavant et van oferir també ser la protagonista de l'obra "Eloísa está debajo de un almendro" que estrenaven al Reina Victoria de la capital. En un principi el paper de Mariana t'espantava una mica, i no n'estaves del tot segura, però en acabar la funció us aplaudien tant que vàreu haver de sortir fins a quatre vegades a saludar. Va ser una nit inoblidable.

I després van venir Arniches, Bernard Shaw, Miller, Lorca... Recordo el primer Renault que el pare va comprar perquè no tinguéssim que dependre d'autobusos ni de trens per anar a actuar als millors teatres d'Espanya. Al principi no t'importava qui era l'autor o quina obra representaves, plens d'alegria recorriem les províncies actuant a les sales més importants: el "Poliorama", el "Victòria" a Barcelona, el "Gayerre", a Pamplona, el teatre "Calderon" de Valladolid, el Cervantes", a Salamanca, i quan s'acabava, tornàvem a Madrid, on ens quedàvem unes quantes setmanes. I després... tornar a començar! T'agradaven els reptes i això t'obligava a fer tota mena de registres, i la sort t'acompanyava.

La meva germana i jo, assegudes al teu camerino, miràvem bocabadades el teu rostre, reflectit en un mirall, com anava canviant d'expressió mentre t'afanyaves en repassar en veu alta les primeres línies del teu paper mentre et maquillaven.

Quan vas començar a viatjar tots quatre t'acompanyàvem: el pare, que va deixar de banda la seva empresa per a convertir-se en el teu representant i nosaltres que ens apanyàvem com podíem per a conèixer de prop tota aquella catèrvola d'actors i actius amb els que solies treballar.

Ara penso la sort que vàrem tenir les dues: amagades moltes vegades darrera el teló o assegudes molt quietes a la primera fila dels teatres veiem desfilat actrius que mai no oblidaré: Carme Carbonell, Concha Català, Amparo Rivelles i la més preuada de totes, la Núria Espert que et va donar cabuda en petits papers en algunes de les seves obres més importants. També cal esmentar alguns actors, que més que galants, tenien un talent que anava més enllà del seu físic: Luis Prendes, Fernán Gómez, Pepe Isbert, Carlos Larrañaga que quan actuaven, tant si era un drama, o una comèdia sempre ens van fer emocionar. La màgia del teatre, deien.

També vas fer bons amics, com l'Arturo Fernández, "el asturiano" com us agradava a vosaltres de nomenar-lo. Mare meva, com li agradava fer-se notar!. Recordo les bromes que fèieu el pare i tu a propòsit d'aquest galantejador! El vas conèixer al "Teatre Alcázar, de Madrid, a finals dels anys cinquanta quan tu tenies un petit paper a l'obra de Calvo Sotelo "La herencia" que ell protagonitzava, un drama sobre dos enamorats que descobreixen que llurs pares es van trair durant la guerra del 36. A partir d'aquell moment la vostra amistat es va anar enfortint, tot i que el pare, gelós, va pensar alguna vegada que podria haver-hi alguna cosa més al darrera, però sortosament, no. Després, com ja van fer molts altres actors, ell va seguir el seu camí, escollint el cinema mentre tu vas voler seguir fent teatre.

Perquè a tu el cinema mai no t'ha agradat. Quan et vam preguntar la germana i jo perquè no feies pel·lícules tot i que t'ho havien proposat moltes vegades, no ens vas voler donar una resposta en aquell moment. Un bon dia ens vas posar un abric i ens vas dur al teatre on estaves fent una representació. El porter, després de saludar-te, et va obrir les portes que donaven a la platea, llavors ens vas agafar molt fort de les mans i després de fer-nos passar per l'entramat de butaques ens vas fer pujar per unes escales fins arribar a l'escenari. Vam quedar-nos dretes, mirant cap el final de la sala. Durant uns instants, no vas dir res i nosaltres tampoc. De sobte, apressant-nos ben fort les mans ens vas dir: "noies, podeu sentir el silenci?" La meva germana es va espantar perquè no entenien res, i va començar a plorar, intentant escapolir-se de les teves mans i tu, apressant-les encara més fort ens vas repetir la pregunta: "podeu sentir el

silenci?” Ens vas mirar una per una i ens vas dir: “ara us puc contestar la vostra pregunta”, i vas continuar: el teatre és com la vida, un dia surts a l’escenari i fas el paper de la teva vida i un altre dia, no saps perquè però no recordes ni tan sols la primera frase, i, tant una cosa com l’altra, el públic ho nota i els teus companys també, ho sé de cert. En el cinema pots repetir les escenes una i mil vegades, fins que el director considera que ho has fet bé; aquí (i vas anar senyalant simbòlicament amb la mà tot l’espai que ocupaven les butaques) quan surts a l’escenari tothom està pendent del què dius i els què fas. Per cada un de nosaltres, els actors, és com si en aquell mateix moment s’aixequés el nostre teló. T’entra el pànic escènic, sents l’adrenalina que et recorre tot el cos i surts, surts a donar-ho tot encara que t’hi vagi la vida en cada funció, cada dia. Quan acaba l’obra i sents que has estat bé, quan veus que el públic s’aixeca i que s’allarguen els aplaudiments.... això no té preu. La meva vida és el teatre, i no el cinema. Enteneu ara el perquè?

Mai més es va parlar d’aquest tema a casa nostra.

Una tarda estàvem tots quatre a la platja.. Havíem passat el dia jugant amb les ones, fent castells amb la sorra i després del berenar-sopar, mentre el pare i la petita es perseguien xisclant per la vora del mar, tu i jo ens vàrem estirar a l’arena mentre que, en silenci, contemplàvem com anava morint el dia i anaven sortint les primeres estrelles. Llavors et vaig preguntar:

- Mare, com pot ser que s’escriguin tants llibres i tants guions i no es repeteixi mai cap?

Després d’uns minuts de silenci, durant els quals vaig pensar que no m’havies escoltat, et vas incorporar una mica i, recolzada sobre un braç per a poder veurem millor, em vas contestar mentre senyalaves cap al cel:

- Pots comptar les estrelles? Apa, intenta-ho!

I així ho vaig fer. Quan en portava una trentena em vaig cansar de comptar i et vaig dir, enutjada:

- No puc, mare. N'hi han masses. M'he equivocat dues vegades i he tingut que començar de nou!

- Tens raó, princesa. Les estrelles no es poden comptar, n'hi han moltes! Diuen que són les ànimes dels que ens han precedit que ens guarden des del cel i jo crec que darrera de cada una hi ha una història per explicar. Això és el que fan els escriptors: trien una estrella i la fan parlar. I aquí és on entra en joc la sort pels qui les saben escoltar: unes són més grans i brillen més que les altres.

Un any els mags d'Orient van portar una nina a cadascuna. La meva era una mica més gran que la de la meva germana i això em permetia poder posar-li els vestits que ja m'havien quedat petits. Agafava la nina, la vestia primmiradament, la pentinava bé i, si calia li feia una castanya ben tibada al capdamunt del cap. Tot seguit la posava vora meu i, mentre ella feia d'espectadora jo, posant els registres de veu que pertocaven (ara greu d'home, ara agut de dona) li recitava fragments de les obres que més m'agradaven i que havia après de tant d'escoltar. El que més em sabia era un del Tenorio que declamava, mà drete enlaire i mirant cap el cel una vegada i una altre fins que, empenyada, em feies callar:

“Clamé al cielo,
y no me oyó.
Mas, si sus puertas me cierra,
de mis pasos en la tierra
responda el cielo, no yo.”

Llavors com que et veia que t'enfadaves, posant el genoll a terra t'afagafava les mans mentre et deia tota seriosa:

“No es cierto, ángel de amor
que en esta apartada orilla
más pura la luna brilla
y se respira mejor?”

Al final acabàvem les dues abraçades i rient. Eren els moments que més m'agradaven.

Un dia però, la sort se'ns va anar darrera la mort sobtada del pare. I això, mare, no ho vas superar mai. Passo ràpidament pel cap les imatges d'una dona desolada, d'un cotxe eternament aparcats a la cotxera, de dies grisos sense més esma que la d'aixecar-te del llit cada dia.

I llavors, quan ningú no s'ho esperava un bon company et va convèncer de tornar als escenaris: *“Una gran actriu no pot acabar així, vas ser una de les actrius més importants i encara no has de baixar el teló de la teva vida”*.

Això va suposar un daltabaix. A la meva germana i a mi se'ns van acabar els viatges. Cartes postals amb quatre fotografies del indrets més importants ens anaven indicant la teva ruta: 1963, des de Mèxic, teatre “El Caballito”: *“ Us envío aquesta postal perquè veieu per quins indrets tan bonics em moc aquests dies. Estic molt a gust aquí, representant una obra de Valle Inclán; 1964, des de Buenos Aires: “Magnífica ciutat, meravellosa la gent. No sé quantes setmanes em quedaré. Porteu-vos bé!”*. Una altra, datada mesos després, des de Londres ens indicava que ja estaves més a prop, que aviat tornaries a casa. Alguna vegada, però, un telegrama ens avisava que la trobada es retardaria una mica més. Després les comunicacions es van anar espaiant amb el temps.

Un dia, ja gran i esgotada, vas tornar definitivament a casa. No cal dir-te que per a nosaltres va ser un canvi important que no ens esperàvem. De cop i volta et vas ficar a les nostres vides igual que les nostres vides es van ficar a casa de tots. La teva fama et precedia i els darrers anys van ser com un remolí. Per a tothom que ho busques la nostra vida era com un llibre obert: cada esdeveniment, cada aniversari, els nostres casaments o fins i tot l'arribada al món d'un nou net.

I així va anar passant el temps i juntes ens vàrem anar fent gran, mare. I jo que tenia tantes ganes de tu i tu que no paraves quieta ni un moment! Fins ara.

Què ràpid passa el temps quan no vols que s'escapi ni un minut. Deu ser tard ja que no sento veus, llevat la del meu marit que des del passadís em busca per avisar-me que hem de marxar i, creu-me si et dic mare que sento molt tenir que deixar-te ara perquè encara em quedaven moltes coses per a dir-te.

Fa molts anys des d'un escenari ens vas ensenyar a estimar el teatre i a sentir el silenci. Ara noto que aquest silenci se'm fa opressiu.

Mare, jo no sóc la Carmen, que disposava de cinc hores per acomiadar-se de Mario, el seu marit però he de dir-te que, aquesta poca estona que hem estat soles ha estat per a mi un dels meus millors moments. Ja sé que no t'agradaven les ploràmiques, per això intento ara no plorar, però saps que et trobaré molt a faltar. Com actriu, ha estat tot un orgull ser filla teva, com a persona, una gran satisfacció.

Deixa que et faci una darrera abraçada mare, ara que encara et tinc al meu costat. Que sàpigues que, tal com disposaves s'ha fet el recordatori segons les teves últimes voluntats.

D'una banda el teu nom i una sola paraula remarcada en gran: "ACTRIU" sobre una fotografia dels teus primers anys. Per l'altra cara una dita del millor comediant:

" La vida és una obra de teatre que no permet els assaigs. Per això, canta, riu, balla, plora i viu intensament cada moment de la teva vida abans que el teló baixi i l'obra acabi sense aplaudiments" Charles Chaplin.

El meu marit m'avisa que he de sortir perquè han de tancar. Mare, baixem el teló que la funció ja s'ha acabat!